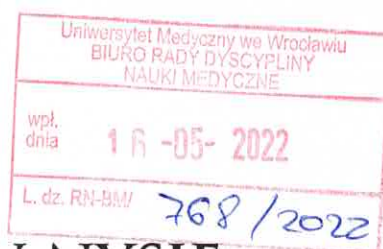

PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA ZAWODOWA W NYSIE

48-300 Nysa, ul. Armii Krajowej 7, tel. 77 448 47 00; fax 77 435 29 89; e-mail: pwsz@pwsz.nysa.pl

prof. dr hab. n. med. i n. o zdr. Elżbieta Grochowska-Niedworok

Nysa 5.05.2022 r.

Wydział Nauk o Zdrowiu i Kulturze Fizycznej

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nysie

VIDI:

Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu
RADA DYSCYPLINY NAUKI MEDYCZNE
Przewodniczący
Agnieszka Haloń
prof. dr hab. Agnieszka Haloń

Ocena rozprawy doktorskiej pt. **„Zmiana zachowań, postaw zdrowotnych i żywieniowych, parametrów antropometrycznych oraz morfologicznych i biochemicznych krwi obwodowej młodzieży 14-letniej z Wrocławia w latach 2017-2018 w porównaniu z rokiem 1997”** na stopień doktora w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki medyczne Pani lek. Alicji Woś.

Rozprawa Pani lek. Alicji Woś zatytułowana **Zmiana zachowań, postaw zdrowotnych i żywieniowych, parametrów antropometrycznych oraz morfologicznych i biochemicznych krwi obwodowej młodzieży 14-letniej z Wrocławia w latach 2017-2018 w porównaniu z rokiem 1997** została przedstawiona w postaci monografii, liczącej 139 stron tekstu, w tym 41 tabel, 21 rycin oraz 2 załączników. Uwzględniono także 199 pozycji piśmiennictwa. Są one poprawnie dobrane.

Praca ma układ typowy dla tego rodzaju opracowań i składa się z części teoretycznej, w której Autorka przedstawiła przegląd piśmiennictwa dotyczący podjętego tematu w formie kilku rozdziałów i kilkunastu podrozdziałów. Na tej podstawie sprecyzowała główny cel badań, 4 cele szczegółowe oraz 4 hipotezy badawcze. Część praktyczna to: 1. charakterystyka grup badanych i opis zastosowanych metod z kilkoma podrozdziałami, a także część dotycząca analizy statystycznej, 2. wyniki, 3. omówienie wyników oraz 4. wnioski.

Struktura pracy odpowiada treści i jest logicznym połączeniem zagadnień teoretycznych, części praktycznej poprzez zastosowanie odpowiednich analiz.

Zaproponowany zakres przeprowadzonych badań jest bardzo szeroki. Przedstawiono na podstawie zebranego piśmiennictwa zasady doboru materiału do badań, który umożliwił pozyskanie niezbędnych wyników do zrealizowania celu głównego badań.

Ocena wyboru tematu pracy

Wybór tematu rozprawy doktorskiej Pani lek. Alicji Woś jest bardzo trafny i oryginalny. Podjęta tematyka badań jest niezwykle aktualna i stanowi ciągle przedmiot badań w licznych ośrodkach naukowych w kraju i zagranicą. Przedstawiona praca wpisuje się w zakres tych badań, a uzyskane wyniki są dobrym i istotnym przyczynkiem do ich poszerzenia.

Autorka wskazuje na istotną rolę, jaką stanowią postawy zdrowotne i żywieniowe młodzieży w wieku 14 lat w zachowaniu zdrowia, oceniane poprzez pomiar parametrów antropometrycznych oraz morfologicznych i biochemicznych krwi obwodowej.

Bardzo ciekawe jest podjęcie próby określenia czy i jakie zmiany nastąpiły w ciągu 20 lat w tej populacji.

Do czynników mających udział w zachodzących zmianach należą, jak wskazuje Doktorantka, te, wpływające bezpośrednio na stan zdrowia (kompetencje zdrowotne rodziców, sposób karmienia w niemowlęctwie, zachowania zdrowotne), ale także przemiany społeczno-gospodarcze oraz aspekty życia, jak najczęściej stosowany sposób żywienia i możliwości zaspokajania potrzeb żywieniowych lokalnego środowiska.

Powszechnie wiadomo, że zachowanie dobrego stanu zdrowia młodzieży przekłada się na prawidłowe funkcjonowanie organizmu w dorosłości. Według dostępnych wyników badań, zachowania prozdrowotne stanowią aż połowę czynników warunkujących dobrą kondycję organizmu.

Najczęściej występującymi nieprawidłowościami w stylu życia wśród dzieci i młodzieży są niewłaściwy sposób żywienia oraz zbyt niski poziom aktywności fizycznej. Błędny sposób odżywiania dzieci i młodzieży może prowadzić zarówno do niedożywienia, jak i przyczyniać się do występowania nadwagi i otyłości.

Nadwaga i otyłość jest najczęściej skutkiem dostarczania nadmiernej ilości składników energetycznych z pożywieniem w stosunku do zapotrzebowania organizmu. Przyczynia się do tego nieograniczona dostępność pokarmów, w szczególności produktów typu Fast Food oraz słodzonych napojów. Konsekwencją zbyt dużego spożycia posiłków bogatych w węglowodany proste oraz tłuszcze pochodzenia zwierzęcego jest nadmierna ilość tkanki tłuszczowej. Wszystkie powyższe składowe dotyczące dostarczanych pokarmów w połączeniu z brakiem regularności w konsumpcji posiłków, niewłaściwym ich rozkładem w ciągu dnia, zbyt dużymi porcjami oraz brakiem urozmaicenia w pożywieniu i przyczyniają się do wystąpienia nadwagi i otyłości.

Podsumowując można stwierdzić, że przedstawiony w pracy obszerny rozdział przeglądu piśmiennictwa świadczy o dobrej znajomości Doktorantki i w pełni uzasadnia wybór tematyki badań.

Cel i zakres pracy

Celem głównym przyjętym przez Autorkę było porównanie dwóch grup wrocławskiej młodzieży za pomocą parametrów antropometrycznych i biochemicznych krwi obwodowej. Dodatkowo obie grupy porównano metodą kwestionariusza za pomocą zebranych ankiet, w których umieszczono pytania dotyczące zachowań zdrowotnych u rodziców badanych dzieci.

Aby zrealizować cel nadrzędny Doktorantka określiła następujące cele szczegółowe:

- porównanie parametrów antropometrycznych, takich, jak wysokość ciała, masa ciała, ciśnienie tętnicze w badanych grupach,
- ocena parametrów laboratoryjnych krwi obwodowej w badanych grupach,
- porównanie zachowań zdrowotnych takich, jak czas karmienia piersią, decyzja o szczepieniach ochronnych, palenie tytoniu przez rodziców i członków rodziny badanej młodzieży,
- próba oceny wpływu badanych zachowań zdrowotnych na parametry laboratoryjne i antropometryczne u dzieci.

Doktorantka sprecyzowała 4 hipotezy badawcze, które zamierzała zweryfikować:

1. przez ostatnie 20 lat nastąpiła akceleracja wysokości i masy ciała młodzieży, 2. przez ostatnie 20 lat zwiększyła się częstość występowania nadwagi, nadciśnienia tętniczego, 3. w ciągu ostatnich 20 lat uległy zmianie zachowania zdrowotne w zakresie sposobu żywienia, częstości palenia tytoniu, karmienia piersią, 4. zmiana zachowań zdrowotnych ma wpływ na częstość występowania nadwagi, otyłości i nadciśnienia tętniczego.

Przyjęty cel główny i cele szczegółowe, jak również zaproponowane hipotezy badawcze zostały sformułowane precyzyjnie i są spójne z tematem zasadniczym. Uzasadnieniem jest ponadto zgromadzone piśmiennictwo, z którym zapoznała się Autorka.

Charakterystyka grup badanych i zastosowane metody

W rozdziale tym przedstawiono zastosowane metody, które zastosowano celem pozyskania niezbędnych wyników do dalszych analiz.

Grupę badaną stanowili uczniowie szkół podstawowych, którzy w 1997 roku uczęszczali do klas VII szkoły podstawowej, w liczbie 380 osób (211 dziewcząt i 169 chłopców) oraz 124 uczniów klasy VII szkoły podstawowej w roku 2017 (66 dziewcząt i 58 chłopców).

W pracy wykorzystano dane pozyskane podczas dwóch projektów: „Karta Zdrowia Ucznia” (1997-1998) oraz „Zdrowy Gimnazjalista” (Psychologiczne, środowiskowe oraz społeczno-ekonomiczne uwarunkowania stanu zdrowia młodzieży gimnazjalnej z Wrocławia „Zdrowy Gimnazjalista” 2015-2017), oceniające 14-letnią młodzież wrocławską.

Oba badania przeprowadzono na terenie Wrocławia. Obejmowały one zarówno pomiary antropometryczne, panel badań laboratoryjnych, jak i badanie kwestionariuszem.

Do analizy retrospektywnej zakwalifikowano wyniki pozyskane w 1997 roku od 380 uczniów oraz 124 w 2017 roku.

Badania obejmowały: pomiary antropometryczne (masa ciała, wzrost, obwód talii), pomiar ciśnienia tętniczego. Ponadto: badania laboratoryjne (morfologię krwi obwodowej, lipidogram, stężenie glukozy) oraz z zastosowaniem techniki ankiety (informacje dotyczące porodu i okresu niemowlęcego, warunków mieszkaniowych, stylu życia rodziców, sposobu żywienia dziecka i jego zdrowia).

Uzyskane wyniki poddano analizie statystycznej.

Podsumowując metodyka zastosowana przez Doktorantkę jest prawidłowo dobrana i świadczy o bardzo dobrej znajomości procedur i analiz dotyczących podjętego tematu.

Metodyka badań rekomendowana jest przez liczne ośrodki naukowe w kraju i zagranicą.

Wyniki

Wyniki obrazuje 21 rycin i 41 tabel przedstawionych w sposób jasny i czytelny.

Omówienie wyników i Wnioski

Rozdział *Omówienie wyników* stanowi szeroko podjęta dyskusja, którą Doktorantka przeprowadziła uwzględniając doniesienia innych autorów oraz w oparciu o najnowsze publikacje z tej dziedziny. Stanowi to ujęcie w logiczną klamrę otrzymanych wyników.

Zaproponowane wnioski korespondują z przyjętym celem badań:

1. U badanej młodzieży w zakresie wysokości ciała, masy ciała i BMI obserwuje się trend sekularny. Młodzież badana w roku 2017 była wyższa i cięższa od młodzieży badanej w 1997 roku.
2. W badaniu z 2017 roku zaobserwowano większą częstość zaburzeń stanu odżywienia u młodzieży, niż w badaniu z roku 1997. W badaniu własnym zaznaczał się wzrost częstości występowania u młodzieży nadwagi i otyłości. Był on jednak mniejszy od spodziewanego, co częściowo można wiązać z użyciem innych kryteriów rozpoznania nadwagi i otyłości dla każdej z badanych grup.
3. Wykazano wzrost średniego stężenia hemoglobiny u grupy badanej w 2017 roku w porównaniu z grupą badaną w 1997 roku. Szczególnie uwidacznia się to w grupie chłopców.
4. Na przestrzeni badanych lat poprawiła się sytuacja mieszkaniowa wrocławskich rodzin. Zanotowano również istotny spadek ekspozycji na dym tytoniowy w warunkach domowych.
5. U obu grup badanych procent młodzieży poddanej szczepieniom ochronnym był zadowalający. Odnotowano istotny wzrost odsetka młodzieży poddanej szczepieniom dodatkowym.

6. Na przestrzeni lat 1997 – 2017 w badanych grupach zmniejszyła się częstość porodów siłami natury w porównaniu z porodami drogą cięcia cesarskiego. Równocześnie obserwuje się większą częstość i długość karmienia niemowląt mlekiem kobiecym.
7. Zaobserwowano większą częstość nadwagi i otyłości u dzieci dłużej karmionych piersią. Wynik ten pozostaje w sprzeczności do danych dostępnych w piśmiennictwie. W badaniu własnym jest to prawdopodobnie spowodowane większą częstością karmienia piersią w grupie badanej w 2017 roku, w której wyższa jest również częstość nadwagi i otyłości.
8. Na przestrzeni lat zaobserwowano zmiany w sposobie żywienia młodzieży. Spadła częstość spożycia warzyw i owoców, wzrosła częstość spożycia mleka i jego przetworów oraz mięsa.
9. U młodzieży narażonej na dym tytoniowy w warunkach domowych zaobserwowano obniżenie poziomu cholesterolu HDL. W badaniu własnym spadek stężenia cholesterolu HDL był tym większy, im więcej było palaczy w otoczeniu dziecka.

W podsumowaniu Autorka stwierdza, że pomiędzy badanymi grupami występują różnice zarówno w zakresie zachowań zdrowotnych jak i parametrów antropometrycznych i laboratoryjnych. Identyfikacja czynników związanych ze środowiskiem, stylem życia i sposobem odżywiania mogącym mieć związek z otyłością, nadciśnieniem tętniczym, hipercholesterolemią jest niezwykle istotna w planowaniu postępowania profilaktycznego w rodzinach i w mieście Wrocławiu.

Ocena formalna

Sposób prezentacji informacji we wstępie świadczy o dużej wiedzy i doświadczeniu Autorki w zakresie tematu badań. Cele pracy zgodne z tytułem rozprawy zostały jasno i precyzyjnie sformułowane, można je uznać za oryginalne, a część eksperymentalna pracy stanowi ich konsekwentną realizację.

Z obowiązku recenzenta proszę o wyjaśnienie pojęcia zachowania żywieniowe oraz wskazać ich udział w zachowaniu zdrowia młodzieży. Proszę wymienić najczęściej popełniane przez rodziców błędy oraz ich skutki mające udział w zachowaniu zdrowia dzieci.

Jako, że rozprawę doktorską może stanowić praca pisemna, w tym monografia naukowa, zbiór opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych, praca projektowa, konstrukcyjna, technologiczna, wdrożeniowa lub artystyczna, a także samodzielnie wyodrębniona część pracy zbiorowej stwierdzam, że:

Doktorantka spełnia to wymaganie w sposób wystarczający.

Podsumowując, przedstawiona do oceny praca podejmuje niezwykle istotny problem z zakresu nauk medycznych.

Podkreślić należy, że uzyskane wyniki posiadają istotną wartość użyteczną, stanowią bowiem ważne informacje dla rodziców młodzieży, ale także dla władz samorządowych w zakresie polityki zdrowotnej, a także szeroko pojętego zdrowia publicznego.

Wniosek końcowy

Biorąc pod uwagę wszystkie elementy pracy, a więc przygotowanie badań i wykonanie analiz statystycznych, opracowanie teoretyczne tematu, interpretacje uzyskanych wyników uważam, że przedstawiona do recenzji praca doktorska Pani lek. Alicji Woś wnosi nowe elementy poznawcze, rozszerza wiedzę z dziedziny nauk medycznych i nauk o zdrowiu człowieka.

Wykazane w recenzji sugerowane wyjaśnienia mają charakter pogładowy i nie umniejszają merytorycznego znaczenia wykonywanych przez Doktorantkę badań.

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska Pani lek. Alicji Woś spełnia warunki określone w art.13 ust 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U.Nr 65, poz.595, z póź.zm.).

Wnoszę zatem do wysokiej Rady Dyscypliny Nauk Medycznych Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu o dopuszczenie Pani lek. Alicji Woś do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora nauk medycznych.

Elżbieta Grochowska-Niedworok
prof. dr hab. n. med. i n. o zdr. Elżbieta Grochowska-Niedworok